

Instrukcja do ćwiczenia Nr 83

Temat: WYZNACZANIE OGNISKOWEJ SOCZEWEK

Zagadnienia do kolokwium:

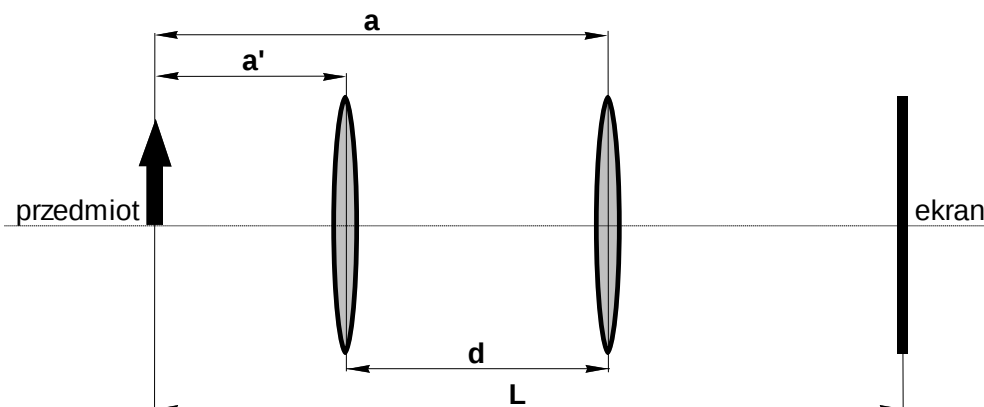
1. Punkty kardynalne układu optycznego: płaszczyzny i punkty główne, punkty węzłowe - dla soczewek cienkich i grubych.
2. Konstrukcje obrazów tworzonych przez soczewki:
a) skupiające, b) rozpraszające
3. Wzory soczewkowe (Gausa, Newtona).
4. Metody pomiaru ogniskowej soczewek:
a) cienkich, b) grubych.

Literatura:

1. J.R. Meyer-Arendt „Wstęp do optyki”, PWN W-wa 1990, rozdz.1.3 , 1.4.
2. Sz. Szczeniowski „Fizyka doświadczalna” t.4, PWN W-wa 1987.
3. I.W. Sawieliew „Kurs fizyki” t.2 (rozdz.116), PWN W-wa 1995.
4. F.C. Crawford „Fale”, PWN W-wa 1973 (rozdz. 9.7).
5. T. Dryński „Ćwiczenia laboratoryjne z fizyki”, PWN W-wa 1980.

A. WYZNACZANIE OGNISKOWEJ SOCZEWEK CIENKICH METODĄ BESSELA.

Na ławie optycznej ustawiamy układ jak na rysunku:

a, a' - odległości przedmiotu od soczewki.

L - stała odległość między przedmiotem a ekranem.

d - odległość między pozycją soczewki gdy otrzymujemy ostry obraz pomniejszony, a pozycją soczewki gdy otrzymujemy ostry obraz powiększony.

Wartości ogniskowej wyznaczyć na podstawie równania:

$$f = \frac{1}{4} \left(L - \frac{d^2}{L} \right)$$

I. Kolejność wykonywanych czynności:

1. Na jednym końcu ławy optycznej umieścić oświetlony przedmiot, a na drugim ekran. W trakcie wykonywania pomiarów odległość między przedmiotem, a ekranem jest stała.
2. Soczewkę umieścić na saneczkach i przesuwać aż do momentu otrzymania na ekranie ostrego obrazu powiększonego.

3. Zmienić położenie soczewki tak, aby na ekranie powstał ostry obraz pomniejszony
4. Wykonać powyższe czynności dla znajdujących się w zestawie soczewek, dokonując pomiarów poszczególnych odległości co najmniej 3-krotnie.

II. Tabela pomiarów (A):

Rodzaj soczewki	Odległość przedmiotu od ekranu $L =$					
	Obraz powiększony		Obraz pomniejszony		$d = \bar{a} - \bar{a}' $	Ogniskowa f
	Odległość soczewki od przedmiotu a	Wartość średnia $\bar{a}$	Odległość soczewki od przedmiotu a'	Wartość średnia $\bar{a}'$		

B. WYZNACZANIE OGNISKOWEJ SOCZEWEK GRUBYCH I UKŁADU SOCZEWEK METODĄ ABBE'GO.

Dla soczewki grubej lub złożonego układu soczewek nie można określić ogniskowej na podstawie pomiaru odległości przedmiotowej i obrazowej, gdyż odległości te winny być mierzone od płaszczyzn głównych, których położenia nie znamy. Można jednak wyznaczyć taką ogniskową metodą Abbe'go, w której do znalezienia ogniskowej wykorzystuje się powiększenie.

I. Kolejność wykonywanych czynności:

1. Na jednym końcu ławy optycznej umieścić oświetlony przedmiot - skala centymetrowa, a na drugim - ekran z podziałką milimetrową.
2. Soczewkę lub układ soczewek umieszczonych na koniku ustawić w pewnej odległości od przedmiotu tak, aby na ekranie powstał ostry obraz powiększony. Rejestrujemy odległość soczewki od przedmiotu jako a_1 .
3. Zmierzyć wielkości przedmiotu P i obrazu O_1 i wyznaczyć powiększenie $K_1 = \frac{O_1}{P}$.
4. Przesunąć nieco dalej soczewkę od przedmiotu do pozycji a_2 . Utworzyć ostry obraz na ekranie.
5. Wyznaczyć (jak poprzednio) nowe powiększenie $K_2 = \frac{O_2}{P}$.

Wartości ogniskowej wyznaczyć na podstawie równania:

$$f = \frac{a_2 - a_1}{\frac{1}{K_2} - \frac{1}{K_1}}$$

II. Tabela pomiarów (B):

L p	Odległość soczewki od przedmiotu a_1	Wielkość przedmiotu P	Wielkość obrazu O_1	Powiększenie K_1	Odległość soczewki od przedmiotu a_2	Wielkość obrazu O_2	Powiększenie K_2	Ognisko- wa f
